

Natálie Huynová (1853–1940). Portrét neprovdané aristokratky na počátku 20. století¹

MICHAELA ŽÁKOVÁ

ABSTRACT: Natalie Huyn (1853–1940). Portrait of an unmarried aristocrat in the early 20th century

The subject of this paper is the life story of Natalie Countess Huyn (1853–1940), on the example of which the diverse opportunities for the social participation of an unmarried member of the aristocracy at the close of the 19th and during the 20th centuries are illustrated. Countess Huyn, the daughter of officer Jan Karl Count Huyn, was forced to address the issue of her financial (and also social) security for practically her entire life. As a thirty-year old, she became lady-in-waiting to Archduchess Maria Theresese of the Tuscan secundogeniture of the Habsburg-Lorraine family. After she was dismissed from her service in 1910, she accepted an endowment position at the Teresian Institute of Noble Ladies at Prague Castle. Here, the financially secure countess engaged in art, something she excelled in, writing poetry and charity, which she developed both in the direction of individuals and also various (mostly religious) organisations. Shortly after the Institute of Noble Ladies was closed at the decision of Czechoslovak state authorities, she accepted an offer by her distant cousin, Vladimír Lažanský and went to live at his chateau in Chyšce until her death in 1940.

KEY WORDS: Aristocracy – Habsburg Monarchy – Lady-in-waiting – Teresian Institution of Noble Ladies – Philanthropy

CONTACTS: PhDr. Michaela Žáková, Ph.D., Univerzita Jana Amose Komenského Praha s. r. o., Roháčova 1148/63, 130 00 Praha 3; e-mail: zakova.mi@email.cz

Osudy šlechty na sklonku 19. a ve 20. století se v posledních letech těší rostoucímu zájmu veřejnosti i profesionálních historiků. Uvedené platí také o ženské části šlechtické společnosti – urozených dámách, které prosluly společenskými či mecenášskými aktivitami, případně jako manželky významných aristokratů.² Natálie Huynová, jejíž ži-

1 Studie vznikla na Univerzitě Jana Amose Komenského Praha s.r.o. za finanční podpory Grantové agentury České republiky jako výstup z projektu „Šlechta mez monarchie. Staré elity v posthabsburské střední Evropě (1918–38)“, č. projektu GA20-13055S.

2 Z prací zaměřených na problematiku ženských šlechtických elit na sklonku 19. a ve 20. století srov. Zdeněk BEZECNÝ, Myšlenkový svět šlechtičny na přelomu 19. a 20. století, in: *Česko-slovenská historická ročenka*, Brno 2001, s. 247–251; Dita JELÍNKOVÁ HOMOLOVÁ, Politika a každodennost v paměti šlechtičny. Reflexe „světem otřásajících událostí“ v egodokumentech Marie Theresie Kálnoky, *Moderní dějiny: časopis pro dějiny 19. a 20. století* 22, 2014, č. 1, s. 257–297; Václav HORČÍČKA, Elsa, the Princess von und zu Liechtenstein. A Symbol of Old and New European Elites Merging in the 20th Century, *Dvacáté století = The Twentieth Century* 7, 2015, č. 2, s. 24–30; Lenka NEMRAVOVÁ, Karolína Sternbergová. Život na jemništském zámku i v hájovně v Podlesí, *České, slovenské a československé dějiny 20. století* XI, Ústí nad Orlicí 2017, s. 191–201; TÁŽ, Kunhuta Sternbergová. Život urozené dámy ve 20. století, *Marginalia Historica: časopis pro dějiny*

votní příběh zachycují následující stránky, k žádné z těchto skupin nepatřila. Nikdy se neprovdala a svůj život strávila převážně v ústraní, nejprve jako dvorní dáma rakouské arcivévodkyně, posléze jako členka ústavu šlechticů, a nakonec jako host v domácnosti vzdáleného příbuzného. Na příkladu hraběnky Huynové studie přibližuje možnosti sociálního uplatnění svobodných aristokratek na počátku 20. století, stejně jako skutečnost, jakým způsobem zasáhl do jejich životů zánik monarchie a vznik Československé republiky. Práce vychází primárně z analýzy písemné pozůstalosti Natálie Huynové, uložené ve Státním oblastním archivu v Plzni, pracoviště Klášter.³

Natálie Huynová přišla na svět 16. července 1853 ve Veroně jako druhorozené dítě Jana Karla hraběte Huyna⁴ a jeho manželky Natálie rozené hraběnky Sarntheinové.⁵ Při křtu, který se konal o dva dny později, dostala jména Natálie Jindřiška Luisa Udalrika Anna Marie.⁶ Otec, komoří, tajný rada a důstojník císařské armády, pocházel se staré, původem vlámské rodiny Huynů, která se v průběhu 16. století usadila v Lotrinsku a roku 1697 získala uherský hraběcí stav.⁷ Natáliina matka byla příslušnicí augsburského obchodnického rodu Sarntheinů, později usazeného v jižním Tyrolsku. Pozoruhodnou osobností byla babička z matčiny strany Annette Menzová (1796–1869), jež jako patnáctiletá dívka zdědila majetky dvou nejbohatších bolzanských rodů Menzů a Gumerů. Nedlouho poté vzbudila pozornost záměrem provdat se za Evžena de Beauharnais, nevládního syna Napoleona Bonaparta, pro vehementní odpor rodiny i místních obyvatel vůči francouzským okupantům však ke sňatku nakonec nedošlo. První Annetin svazek skončil po několika měsících tragicky smrtí manžela, potomci pocházeli až ze druhého svazku s hrabětem

---

vzdělanosti a kultury 8, 2017, č. 1, s. 129–154; Robert SAK, *Dáma z rajskeho ostrova. Sidonie Náherná a její svět*, Praha 2000; srov. též vydané paměti C. Sternbergové Cecilia STERNBERGOVÁ, *Cesta: Paměti české aristokratky*, Praha 2002.

- 3 Státní oblastní archiv v Plzni, pracoviště Klášter (dále jen SOA Plzeň), fond Huyn Natalie de (dále jen f. Huyn Natalie de). Pozůstalost sestává z celkem 11 kartonů obsahujících převážně korespondenci s příbuznými, známými a členy panovnické rodiny, ale také účty, osobní poznámky a deníkové zápisky hraběnky Huynové.
- 4 Jan Karel hrabě Huyn (1812–1889) byl nejstarším synem Josefa hraběte Huyna (1773–1836) a Jindřišky rozené hraběnky Lažanské (1786–1862). Získal vzdělání ve vídeňské Tereziánské akademii a poté vstoupil do armády. V průběhu 40. let 19. století byl opakovaně angažován jako důstojník v Itálii (patřil k oblíbeným maršála Radetzkého), v letech 1848 až 1849 se vyznamenal na uherském a italském bojišti. Posléze prodělal rychlý kariéerní postup: roku 1848 se stal majorem, následně byl povýšen do hodnosti podplukovníka (1849), plukovníka (1850), generálmajora (1857), polního podmaršála (1865) a nakonec polního zbrojmistra (1871). Byl doživotním členem panské sněmovny říšské rady a držitelem řady domácích i zahraničních vojenských vyznamenání. *Gothaisches Genealogisches Taschenbuch der Gräflichen Häuser 1916*, Gotha [1916] (dále jen *Gotha 1916*), s. 443; heslo Huyn Johann Karl Graf von, *Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950*, Bd. III, Wien 1965, s. 21.
- 5 Natálie hraběnka Huynová, rozená Sarntheinová (1826–1904), dcera Ludvíka hraběte Sarntheina (1792–1867) a Annette rozené Menzové, ovdovělé Panzoldiové (1796–1869). Roku 1850 se provdala za Jana Karla hraběte Huyna, z manželství vzešlo sedm dětí. Zastávala čestný post palácové dámy a byla členkou Řádu hvězdového kříže. *Gothaisches Genealogisches Taschenbuch der Gräflichen Häuser 1890*, Gotha [1890] (dále jen *Gotha 1890*), s. 860an.
- 6 SOA Plzeň, Huyn Natalie, kart. č. 1, kat. č. 3, kopie druhopisu křestního listu Natálie Huynové ze 14. září 1853 (1919).
- 7 Petr MAŠEK, *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti*, sv. I, Praha 2008, s. 397; Pavel R. POKORNÝ, Erb hrabat Huynů, *Heraldická ročenka* 2012, s. 98–99.

Sarntheinem.⁸ Liberální smýšlení této babičky se ovšem v generacích jejích potomků příliš neprojevovalo – Natáliina matka se naopak vyznačovala silně konzervativními postoji a hlubokou zbožností, až bigotností, která byla ostatně příznačná i pro mnohé z jejích dětí, včetně druhorozené dcery. Sourozenců měla Natálie celkem šest. Bratři Maria Ludvík,⁹ Karel¹⁰ a Otto¹¹ se stali armádními důstojníky, Rudolf,¹² jenž byl Natáliiným oblíbencem, vstoupil do státní služby. Nejmladší Pavel¹³ působil jako brněnský biskup a posléze jako arcibiskup pražský. Jediná sestra Anna Marie¹⁴ zůstala neprovdaná a žila se svými rodiči. Po jejich smrti získala zaopatření v pražském Tereziánském ústavu šlechtičen, nakonec však dala přednost klášternímu životu.

O dětství a dospívání sourozenců Huynových nemáme bližší informace, některé zprávy z pozdějších let ale naznačují, že mezi rodiči panovaly jisté závažné rozpory, které negativně poznamenávaly atmosféru a vztahy v celé rodině. Sama Natálie to dávala za vinu v prvé řadě otci, jemuž později v jednom z dopisů otevřeně napsala: „*Milý otče, z Gmundenu jsem odcestovala s pocity rozčarování, neboť jsem opět byla svědkem povahových rozporů v naší rodině, v minulosti bohužel tak často projevovaných. Jak jsem kvůli tomu v mládí trpěla, jistě nemáš nejmenší tušení – jak mnoho hořkosti kvůli tomu vzniklo*

8 Siglinde CLEMENTI, Gesteuerte Liebe oder Von der Annette zur Nani: Der Lebensweg der Anna von Menz vom Waisenkind über die Witwe Panzoldi zur Gräfin Sarnthein, in: Siglinde Clementi (Hrsg.), *Zwischen Teilnahme und Ausgrenzung: Tirol um 1800: vier Frauenbiographien*, Innsbruck 2010, s. 135–170.

9 Maria Ludvík hrabě Huyn (1852–1931), c. a k. komoří, generálmajor císařské armády. Žil jako svobodný mládenec ve Vídni a později v Gmundenu, kde také roku 1931 zemřel. *Gotha 1916*, s. 443; srov. SOA, Plzeň, f. Huyn Natalie de, kart. č. 2, kat. č. 57, dopisy od bratra Ludvíka z let 1866–1930.

10 Karel hrabě Huyn (1857–1938), c. a k. komoří a tajný rada. Jako armádní důstojník působil např. v Bukurešti či Krakově. Roku 1917 byl jmenován guvernérem Haliče. Jeho manželkou byla od roku 1892 Ignácie (Naziedda) hraběnka Lützowová (1871–1956), ze svazku pocházeli dva synové. *Gotha 1916*, s. 443; heslo Huyn Karl Georg Graf von, *Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950*, Bd. III, Wien 1965, s. 21; srov. SOA Plzeň, f. Huyn Natalie de, kart. č. 3, kat. č. 63, dopisy od bratra Karla Huyna z let 1886–1938.

11 Otto hrabě Huyn (1859–1928), c. a k. komoří, v císařské armádě dosáhl hodnosti generálmajora. Roku 1888 se oženil se Žofií hraběnkou Christalnigovou (1867–1951) a narodily se jim tři děti. *Gotha 1916*, s. 443; srov. SOA Plzeň, f. Huyn Natalie de, kart. č. 4, kat. č. 70, dopisy od bratra Otty Huyna z let 1876–1927.

12 Rudolf hrabě Huyn (1855–1918), c. a k. komoří, působil jako okresní hejtmán v Meranu a Bregenzu, posléze zastával funkci viceprezidenta tyrolského místodržitelství. Roku 1893 se oženil s Annou hraběnkou Arzovou (1861–1940), manželství zůstalo bezdětné. *Gotha 1916*, s. 443; srov. SOA Plzeň, f. Huyn Natalie de, kart. č. 3, kat. č. 61, dopisy od bratra Rudolfa Huyna z let 1871–1918.

13 Pavel hrabě Huyn (1868–1946) působil od roku 1904 jako brněnský biskup a v letech 1916 až 1919 jako arcibiskup pražský. Kvůli svým proněmeckým postojům byl u české veřejnosti neoblíben, po vyhlášení Československa proto zemi opustil a v následujícím roce na svůj úřad rezignoval. Posléze pobýval ve Švýcarsku, v Římě a následně v jižním Tyrolsku, od roku 1921 jako titulární patriarcha alexandrijský. Lenka Jičínská, Buďto jsme národ Husův, anebo jsme národ Huynův! (Generální vizitace brněnského biskupa na Moravskobudějovicku v roce 1913 v antikerikálním podání Našich novin), *Západní Morava: vlastivědný sborník* 8, 2004, s. 191–197; Marek Šmíd, Změny na biskupských postech v českých zemích v období první světové války, *Historica Olomucensia* 55, 2018, s. 217–237; Vilém WALTER, Brněnský biskup a pražský arcibiskup Pavel hrabě Huyn pohřben v Rajhradě, *Genealogické a heraldické informace* 21, 2016 [vyd. 2017], s. 138–143; srov. SOA Plzeň, f. Huyn Natalie de, kart. č. 5, kat. č. 93, dopisy od bratra Pavla Huyna z let 1875–1939.

14 Anna Marie hraběnka Huynová (1863–1928) byla roku 1905 jmenována externí kapitulárkou Tereziánského ústavu šlechtičen v Praze. O tři roky později se nadačního místa vzdala a vstoupila do Kongregace sester Nejsvětější Svátosti, kde působilá pod řeholním jménem Marie Natálie nejprve ve Francii a v letech 1923 až 1926 v Rio de Janeiro. *Gotha 1916*, s. 443; srov. SOA Plzeň, f. Huyn Natalie de, kart. č. 4, kat. č. 88; dopisy od sestry Anny Marie Huynové z let 1875–1928.

Obrázek 1 – Carl Jagerspacher, Portrét sester Anny a Natálie Huyn, černobílá fotografie, MF Krásný Dvůr, inv. č. KD06808.

v mém srdci, to vím jen já sama (...) Vidět, že matka kvůli tomu téměř celý svůj život trpěla – to je to, co mě na tom (...) rozčiluje a zraňuje (...) Ráda bych, abys také věděl, že jsem určitě vděčná za vše, co jsi pro mě učinil, věřím, že jsi to vždy myslel dobře – ačkoli jsi mi život, a zvláště mladá léta často neulehčoval.“¹⁵

Poté, co otec roku 1876 odešel na vlastní žádost do penze, se Huynovi usadili v hornorakouském Gmundenu. Tehdy bylo Natálii již třiatdvacet let a jako od každé mladé komtesy se od ní očekávalo, že si co nejdříve nalezne životního partnera. Tento předpoklad však Natálie nenaplnila, a to navzdory skutečnosti, že měla ty nejlepší vyhlídky stát se žádanou nevěstou – byla inteligentní, kultivovaná, půvabná, měla bezchybný původ a patrně i naději na slušné věno, neboť její matka získala počátkem 70. let rozsáhlé dědictví po zesnulé Annette Sarntheinové. Rodina tedy musela hledat

jiné možnosti, jak dívce zajistit budoucnost. V tomto směru vyvíjel čilou aktivitu především hrabě Huyn, který v lednu roku 1881 požádal o přijetí starší dcery do pražského Tereziánského ústavu šlechticů.¹⁶ Tato prestižní nadace, založená roku 1755 císařovnou Marií Terezií, poskytovala stavovsky odpovídající zajištění chudým svobodným ženám z předních aristokratických rodin. Získat nadační místo však bylo kvůli náročným přijímacím podmínkám a mimořádnému zájmu ze strany uchazeček nesporně obtížné.¹⁷ Pozici komtesy Huynové navíc značně komplikoval skeptický postoj ministerstva vnitra ovlivněný zjištěním, že Huynovi disponovali nemalými finančními prostředky ze sarntheinovského dědictví, a tedy patrně ani nepatřili k těm, kteří byli oprávněni o podporu tohoto druhu žádat.¹⁸ Natálie sice byla na čekatelskou listinu kandidátek nakonec zapsána, naděje na brzké přijetí však byla s ohledem na výše uvedené okolnosti naprosto mizivá. V prosinci roku 1883¹⁹ se proto rozhodla přijmout nabídku služby u arcivévodkyně

15 Cit. dle SOA Plzeň, f. Huyn Natalie de, kart. č. 1, kat. č. 534, dopis Natálie Huynové otci ze 7. srpna 1889.

16 Österreichisches Staatsarchiv (dále ÖStA), Allgemeines Verwaltungsarchiv, Hofadelsakten, Prag, Hradschiner Damenstift, Huyn, Natalie, Anna Maria (dále jen ÖStA, Huyn), Sign. AT-OeStA/AVA Adel HAA Adelige Damenstifte HrD 717a.22, žádost Jana Karla hraběte Huyna císaři Františku Josefovi I. o přijetí dcery Natálie do Tereziánského ústavu šlechticů z 13. ledna 1881.

17 K Tereziánskému ústavu šlechticů podrobněji Michaela ŽÁKOVÁ, *Tereziánský ústav šlechticů na Pražském hradě*, Praha 2020 (rozšířené vydání 2021).

18 ÖStA, Huyn, Sign. AT-OeStA/AVA Adel HAA Adelige Damenstifte HrD 717a.22, zpráva tyrolského místodržitelství ministerstvu vnitra z 31. ledna 1881.

19 To vyplývá z žádosti N. Huynové císaři Františku Josefovi I. o propůjčení prebendy v Tereziánském ústavu šlechticů z 8. prosince 1910. ÖStA, Huyn, Sign. AT-OeStA/AVA Adel HAA Adelige Damenstifte HrD 717a.22.

Marie Terezy (1862–1933), tehdy jedenadvacetileté dcery arcivévody Karla Salvátora²⁰ z toskánské linie habsburského rodu.²¹

Dvorní dáma

Pro svobodnou aristokratku v závěru 19. století představovala služba u císařského dvora jednu z mála příležitostí, jak se věnovat výkonu skutečného povolání a získat tak vlastní finanční příjem. Zatímco ženy pocházející z řad nemajetné nižší šlechty se často živily jako učitelky, pečovatelky, sekretářky či telegrafistky, pro dívky z „lepších“ rodin byla tato povolání považována za nepřijatelná a společensky degradující.²² Hlavním úkolem dvorní dámy bylo dělat své paní společnost a v případě potřeby ji všude doprovázet; byla tedy jakousi osobní asistentkou, trvale žijící v domácnosti zaměstnavatelky.²³ Taková funkce samozřejmě vyžadovala specifické osobnostní předpoklady, především tolerantní, komunikativní a přátelskou povahu, takt a empatii, což Natálie bez výhrad naplňovala. Nellie Ryanová, anglická vychovatelka dětí arcivévodkyně Marie Terezy, na ni později vzpomínala jako na vždy veselou a okouzlující dámu: „*Přesně věděla, jak se cítím. (...) Mé působení na rakouském dvoře bylo velmi příjemné [právě] díky [její] obrovské laskavosti (...) Byla vždy připravena učinit maximum pro to, aby byl můj pobyt příjemný, a často mi pomáhala tím, že mě včas upozornila na různé záležitosti týkající se etikety.*“²⁴

Jak probíhal všední den ve službě u mladičké arcivévodkyně, popsala Natálie v jednom z dopisů svému otci: „*Dny plynou jednotvárně, ale nevadí mi to. Po mši svaté píši nebo maluji ve svém pokoji až do oběda, často si mě zavolá arcivévodkyně a já s ní maluji žánrový obrázek (...) Odpoledne většinou podnikám delší procházku z Carlou,²⁵ pak si u ní vypiji čaj, což je velmi příjemné, a zhruba do 7 hodin zůstáváme spolu. Já pracuji a ona mi předčítá z jedné anglické knihy. Před souper se koná společná modlitba růžence a litanie. Po souper zůstáváme obvykle do 10 hodin pohromadě.*“²⁶ Zdá se, že mezi arcivévodkyní a její dvorní dámou se vytvořil vřelý, téměř až důvěrný vztah. Natálie byla také jednou z prvních, které Marie Tereza koncem roku 1885 svěčila radostnou novinu o svém zasnoubení s bra-

20 Arcivévoda Karel Salvátor (1839–1892) byl druhorozeným synem toskánského velkovévody Leopolda II. Po nuceném odchodu rodiny do rakouského exilu roku 1859 vstoupil do císařské armády, úspěšně se angažoval zejména v oblasti inovace vojenských zbraní. Se svou manželkou Marií Immakulátou Neapolsko-Sicilskou (1844–1899) měl 10 dětí. Brigitte HAMANNOVÁ, *Habsburkové. Životopisná encyklopedie*, Praha 2001, s. 214–215.

21 K působení hraběnky Huynové v domácnosti arcivévodkyně Marie Terezy Jana HLAVOVÁ, Odras života na dvoře arcivévody Karla Štěpána v písemné pozůstalosti Natalie de Huyn, *Západočeské archivy* 6, 2015, s. 37–53.

22 K této otázce srov. Johanna M. SINGER, *Arme adlige Frauen im deutschen Kaiserreich*, Tübingen 2016, s. 329an.

23 Christa DIEMEL, Hoher Rang und „glänzendes Elend“. Hofdamen im 19. Jahrhundert, in: Otto Borst – Susanne Asche (Hrsgg.), *Frauen bei Hof*, Tübingen 1998, s. 184–198; Nadine HÜTTINGER, „Ein glänzendes Elend“? Adelige Hofdamen im 19. Jahrhundert; in: Markus Raasch (Hrsg.), *Adeligkeit, Katholizismus, Mythos. Neue Perspektiven auf die Adelsgeschichte der Moderne*, München 2014, s. 153–167.

24 Cit. dle: Nellie RYAN, *My Years at the Austrian Court*, London – New York 1915, s. 61, 147–148.

25 Karolína (Carla) hraběnka Attemsová (1848–1926), vdova po Janu hraběti Attemsovi (1825–1874), nejvyšší hofmistryně arcivévodkyně Marie Immakulaty, matky arcivévodkyně Marie Terezy. *Gotha 1890*, s. 49.

26 Cit. dle SOA Plzeň, f. Huyn Natalie de, kart. č.11, kat. č. 534, dopis Natálie Huynové otci z 19. října 1884.

trancem arcivévodou Karlem Štěpánem:²⁷ „Dovedete si představit mou blaženost! Bude to zveřejněno, hned jak přijede. Hned Vám to píše, protože vím, jak se zajímáte o vše, co se mě týká. Bohužel nemám čas zabíhat do dalších detailů, ale objímám Vás, milá hraběnko.“²⁸

Svatební obřad, který se konal v únoru následujícího roku, zahájil novou etapu nejen v životě arcivévodkyně, ale také její dvorní dámy. Následovalo stěhování z hornorakouského Traunkirchenu do Puly, kde Karel Štěpán toho času sloužil u námořnictva. Na den přesně devět měsíců po svatbě přivedla arcivévodkyně na svět dceru Eleonoru,²⁹ následovaly děti Renáta,³⁰ Karel Albrecht,³¹ Mechtildis,³² Leo Karel³³ a Vilém.³⁴ Marie Tereza a Karel Štěpán byli milujícími rodiči, kteří se upřímně těšili z pokroků svých dětí, na druhou stranu se však jimi nenechali příliš omezovat, zejména pokud šlo o jejich společnou vášeň – dobrodružné plavby na arcivévodově soukromé jachtě po Jadranu. Děti, dokud byly malé, zůstávaly s vychovateli. Takto okomentoval nejvyšší hofmistr arcivévodky hrabě Chorinský³⁵ situaci, která nastala krátce po příjezdu rodiny na ostrov Lošinj v březnu roku 1888: „Přijeli jsme z Puly sem, malá arcivévodkyně [Eleonora a] kojná podnikly svou první námořní plavbu. [Kvůli] změně klimatu a stravy kojná bohužel začíná ztrácet mléko, a musí být nahrazováno oslím. Celý dům vzhůru nohama [a] Výsosti, které tak toužily po Lošinj a jeho idylickém klimatu, mi zanechají dítě, dům atd. a odjedou s Naïr [parní jachta arcivévodky – pozn. autorky]

27 Arcivévoda Karel Štěpán (1860–1933) byl mladším synem arcivévodky Karla Ferdinanda (1818–1874) a arcivévodkyně Alžběty (1831–1903). Po absolvování námořní akademie v Rijece vstoupil do námořnictva a roku 1891 získal hodnost kapitána. Po smrti svého strýce arcivévodky Albrechta (1817–1895) zdědil zámeček a statky v Živci v Krakovu, kde založil pivovar, kromě toho vlastnil palác na vídeňské Wiedner HauptstraÙe a nechal si postavit honosné vily v Pule a na ostrově Lošinj. Jako nadšený námořník trávil se svou rodinou několik měsíců v roce plavbami po Baltském či Středozezemním moři. V roce 1901 byl jmenován viceadmirálem a roku 1912 admirálem. Za první světové války se o něm uvažovalo jako o kandidátovi na polský trůn. B. HAMANNOVÁ, *Habsburkové*, s. 215–216.

28 SOA Plzeň, f. Huyn Natalie, kart. č. 9, kat. č. 361, dopis arcivévodkyně Marie Terezy Natálii Huynové z 16. listopadu 1885.

29 Arcivévodkyně Eleonora (1886–1974) se roku 1913 provdala za námořního poručíka Alfonse von Klosse (1880–1953). Z morganatického svazku pocházelo pět synů, rodina žila na Istrii. Tamtéž, s. 89.

30 Arcivévodkyně Renáta (1888–1935), od roku 1909 manželka prince Hieronima Radziwiłła (1885–1945). Měli spolu dvě dcery a čtyři syny, Hieronimus zahynul v sovětském gulagu. Tamtéž, s. 358.

31 Arcivévoda Karel Albrecht (1888–1951) působil nejprve v císařské armádě, roku 1919 vstoupil jako plukovník do polské armády. V roce 1939 se odstěhoval se svou rodinou do Švédska, odkud pocházela jeho manželka Alice Badeniová, rozená Ankarcona (1889–1985). Tamtéž, s. 219.

32 Arcivévodkyně Mechtildis (1891–1966) se roku 1913 provdala za prince Olgierda Czartoryského (1888–1977) a narodily se jim čtyři děti. Rodina žila v Polsku, po vypuknutí druhé světové války odešla do Brazílie. Tamtéž, s. 347.

33 Arcivévoda Leo Karel (1893–1939) vstoupil do armády, většinu svého života strávil v Polsku. Roku 1922 se oženil s Marií Klotildou de Thuillieres, hraběnkou z Montjoye a de la Roche, měli spolu pět dětí. Tamtéž, s. 232.

34 Arcivévoda Vilém (1895–1955) vstoupil roku 1915 do císařské armády, po první světové válce se stal plukovníkem ukrajinské armády a údajně se ucházel o ukrajinský trůn. Ve 20. letech působil ve Španělsku jako pozemkový makléř, poté se vrátil do Rakouska, kde byl za druhé světové války pod dohledem gestapa. Roku 1947 byl ve Vídni zatčen sovětskou okupační správou, zemřel patrně roku 1955 v táboře nucených prací v SSSR. Tamtéž, s. 381.

35 Egon hrabě Chorinský z Ledské (1842–1907), pátý syn Bedřicha hraběte Chorinského (1802–1861) a Marie Terezie rozené princezny Esterházyové (1813–1894), c. k. komoří a fregatní kapitán, nejvyšší hofmistr arcivévodky Karla Štěpána. *Gotha* 1890, s. 200–201; *Handbuch des Allerhöchsten Hofes und des Hofstaates Seiner k. und k. Apostolischen Majestät für 1905*, Wien [1905], s. 175.

Obrázek 2 – Rodina arcivévodkyně Marie Terezy. Wikimedia Commons, https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Archduchess_Maria_Theresa,_Princess_of_Tuscany#/media/File:Karl_Stephan_Austria_1860_1933_family1896.jpg

na vyjížděku. Přes 24 hodin jsem o Východě vůbec nic nevěděl, dnes v 10 přišel telegram ze Zadaru: ‚Dorazili jsme, prosím o zprávy o malé‘. Samozřejmě jsem ihned odpověděl, od té doby, teď je 10 večer, zase nevím nic. Malé arcivévodkyni se chvála Bohu daří znamenitě a ani jinak se nic nepříhodilo, ale co kdyby to tak nebylo?“³⁶

Také z dalších dopisů hraběte Chorinského vyplývá, že služba v arcivévodské domácnosti byla poměrně náročným úkolem. Karel Štěpán byl sice mužem širokého rozhledu a uměleckého nadání, hovořil plynně šesti jazyky a dokázal být pozorný a ochotný,³⁷ trpěl však extrémní náladovostí a často jednal impulzivně: „Zcela entre nous Vás mohu ujistit, že J.[eho] c. [císařská] V.[ýchod] byla až do odjezdu v nejhorsím rozmaru, v nervózní a podrážděné náladě, bohužel jsme měli velmi nepříjemné výměny názorů a již jsem koncipoval žádost o propuštění ze služebního postu,“ stěžoval si hrabě Chorinský Natálii. „Pak J. c. V. ukázala zase jiné, dobré stránky, a tak všechno zůstalo jako dřív. Někdy je to ale nepochopitelné, zcela nevysvětlitelné a nesnesitelné, jako umíněné rozmazlené dítě.“³⁸ Často se stávalo, že si arcivévoda na poslední chvíli rozmyslel své plány, takže se personál – přestože měl například naplánovanou dovolenou – musel přizpůsobit.³⁹ Pověstná byla také arcivévodova vášeň pro představování a interiérový design, přičemž neváhal provádět zásahy ani v pokojích svých zaměstnanců.⁴⁰ Tichá a klidná arcivévodkyně Marie Tereza, „vždy připravená přizpůsobit se rozmarům a nečekaným obrátům svého nevyzpytatelného manžela,“⁴¹ našťes-

36 Cit. dle SOA Plzeň, f. Huyn Natalie de, kart. č. 6, kat. č. 187, dopis Egona hraběte Chorinského Natálii Huynové z 9. března 1887.

37 N. RYAN, *My Years*, s. 75an.

38 Cit. dle SOA Plzeň, f. Huyn Natalie de, kart. č. 6, kat. č. 187, dopis Egona hraběte Chorinského Natálii Huynové z 23. června 1888.

39 Tamtéž.

40 Tamtéž, kart. č. 11, kat. č. 535, dopis Natálie Huynové matce z 6. září 1902; N. RYAN, *My Years*, s. 85.

41 Cit. dle N. RYAN, *My Years*, s. 80.

Obrázek 3 – Vlastní podobizna Natálie Huynové na oslovi. Huyn Natalie, kart. č. 11, kat. č. 535, příloha dopisu Natálie Huynové matce z 20. března 1885.

tí dokázala některé jeho povahové rysy alespoň částečně mírnit a své rodině tak vytvářela příjemné a domácké zázemí.

Společenskou zimní sezónu trávila arcivévodkyně částečně ve Vídni, na jarní a letní měsíce se rodina přesouvala do Puly a Lošinj, kam přijíždělo mnoho návštěv, zejména z řad příbuzných. Na denním programu bývaly dlouhé procházky, hrál se tenis a karetní hry. Natálie obstarávala arcivévodkyni drobné nákupy, vyřizovala korespondenci a dobročinné žádosti.⁴² Ve volných chvílích se věnovala malování, ve kterém dosahovala výborné úrovně, četbě, psaní poezie a ručním pracím, především pletení. Zajímala se také o kulinářství, módu a pěstování pěkného zevnějšku, jenž patřil k nepsaným povinnostem dámy jejího postavení.⁴³ V letních měsících arcivévodská rodina vyrážela na námořní plavby do blízkých i vzdálenějších vod Středoziemního a Baltského moře. Jejich itinerář byl často dopředu neznámý, na palubě však zpravidla panovala příjemná a uvolněná atmosféra. Sama Natálie, pokud se plaveb účastnila, je měla v oblibě, a to navzdory tomu, že trpěla mořskou nemocí.⁴⁴ Na podzim se arcivévodská domácnost přesouvala na zámek v Živci nedaleko Krakova. Dvorská služba byla po fyzické i psychické stránce náročnou záležitostí a Natálie se čas od času potýkala s drobnými krizemi, jako například v srpnu 1889, kdy napsala svému otci: „*Poslední dobou jsem byla téměř duševně nemocná, neboť bohužel stále více vystupuji do popředí nepříjemné stránky, zvláště když se člověk musí stále vnucovat cizím lidem.*“⁴⁵ V těchto momentech poskytovala vytoužený odpočinek dovolená, kterou Natálie trávila buď u rodičů v Gmundenu a po jejich smrti v rodinách svých bratrů, nebo na četných lázeň-

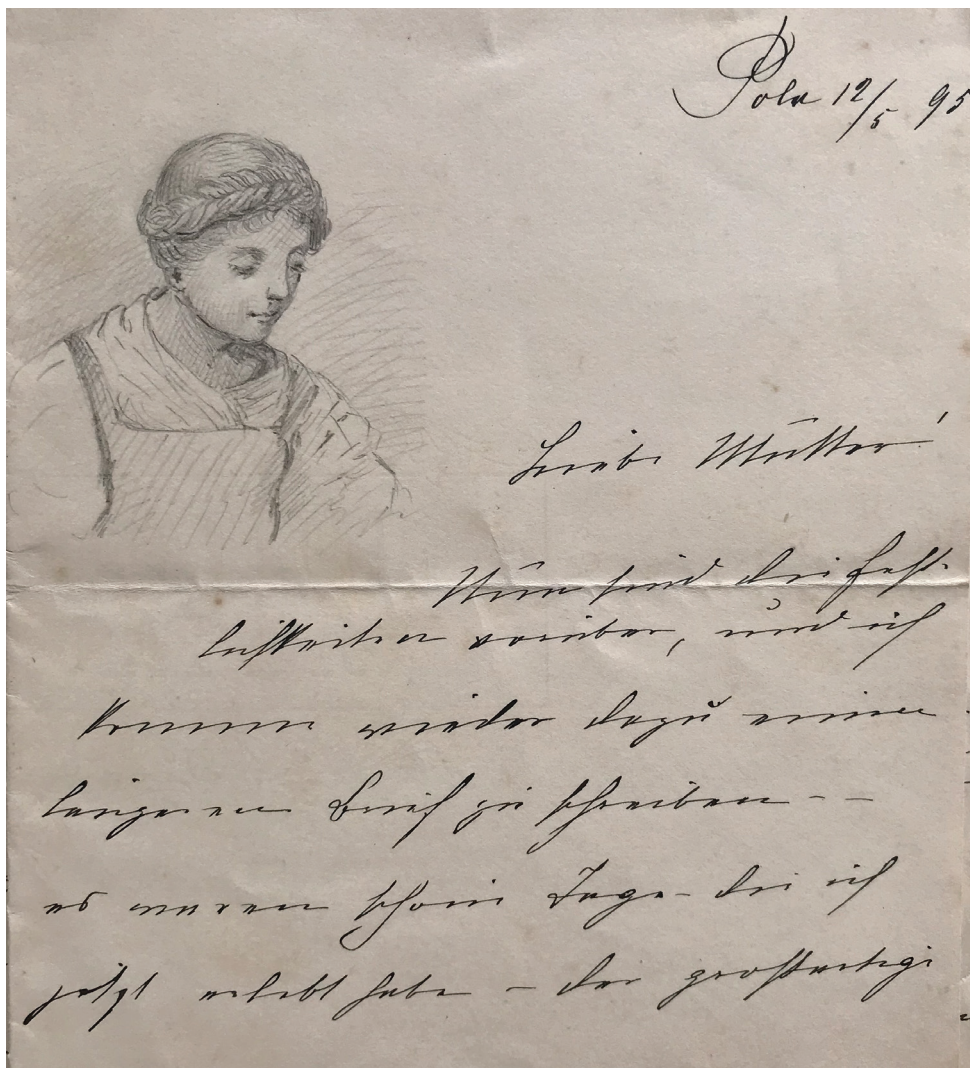
42 SOA Plzeň, f. Huyn Natalie de, kart. č. 9, kat. č. 361, dopisy arcivévodkyně Marie Terezy Natálii Huynové z 11. května 1887; 1. listopadu 1889; 29. listopadu 1889; 30. prosince 1889.

43 V pozůstalost hraběnky Huynové se nacházejí mj. návody na výrobu účesů či nejrůznějších kosmetických a vlasových přípravků. Tamtéž, kart. č. 1, kat. č. 15.

44 Tamtéž, kart. č. 11, kat. č. 535, dopis Natálie Huynové matce z 22. dubna 1890.

45 Cit. dle tamtéž, kat. č. 534, dopis Natálie Huynové otci z 22. srpna 1889.

Obrázek 4 – Dopis matce z roku 1895 s autportrétem Natálie. Huyn Natalie, kart. č. 11, kat. č. 535, dopis Natálie Huynové matce z 12. května 1895.

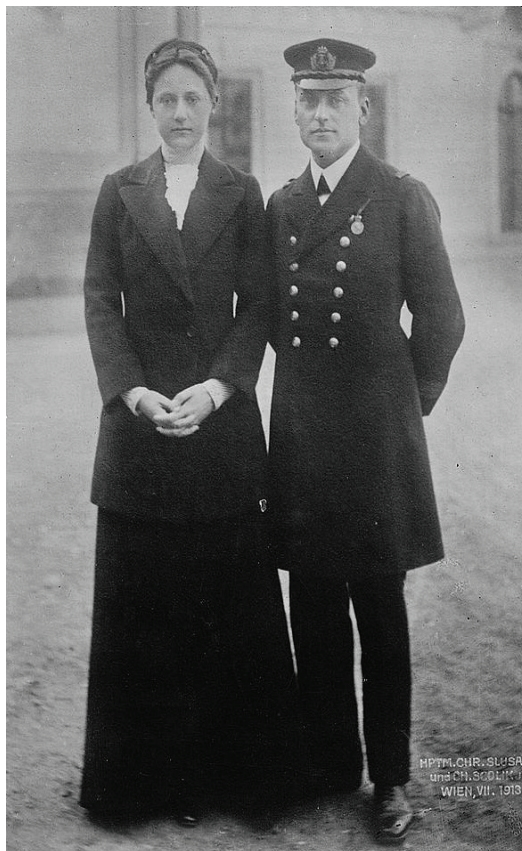
ských pobytech, kde léčila (zčásti patrně psychosomatické) potíže s dýcháním a spánkem.⁴⁶

Začátek konce Natáliina působení na postu dvorní dámy nastal v roce 1910. Tehdy byl do služby velitele jedné z arcivévodových jachet přijat třicetiletý námořní poručík Alfons von Kloss.⁴⁷ Arcivévodkyně Eleonora, nejstarší dcera Marie Terezy a Karla Štěpána, se do

46 Tamtéž, kat. č. 535, dopisy Natálie Huynové matce z 22. června 1887; 22. května 1889; 10. září 1890; 12. května 1895; 7. června 1895; 3. srpna 1900; 24. ledna 1904.

47 Alfons von Kloss (1880–1953) byl synem Antona Klosse, vrchního námořního inspektora v Terstu, jenž byl císařem Františkem Josefem I. povýšen do šlechtického stavu teprve roku 1904. Stejně jako jeho otec se Alfons rozhodl pro službu u námořnictva, stal se důstojníkem a této profesi se věnoval i po sňatku s arcivévodkyní Eleonorou. Lenka REŽOVÁ, *Arcivévodkyně Eleonora a Alfons von Kloss*, diplomová práce, Filozofická fakulta, Univerzita Karlova v Praze, Praha 2014, s. 72.

pohledného a temperamentního poručíka zamilovala a navázali spolu vztah, který ovšem drželi v utajení, neboť sňatek nepřicházel vzhledem k měšťanskému původu Alfonsovy rodiny v úvahu. Situace se vyhroutil v květnu 1910, kdy měla Eleonora podniknout delší cestu, na které měla zřejmě v úmyslu uzavřít s Klossem manželství. Za tímto účelem se měl k cestujícím tajně připojit domácí kaplan arcivévodky abbé Paul Pucelle, který zamilovaný pár kryl. Natálie, jež byla nic netušící arcivévodkyní-matkou určena Eleonoře jako doprovod, byla tímto plánem šokována, navíc byla vystavena dosti nevybíravému tlaku jak ze strany abbého, tak arcivévodkyně Eleonory. Po počátečním váhání se nakonec rozhodla, že své paní vše poví. „*Nemusím zdůrazňovat, jak mi to bylo zatěžko, a že by pro mě bylo v každém ohledu jistě snazší mlčet! Ale bylo mi jasné, že to nemám udělat, že by to bylo porušení mých povinností vůči arcivévodkyni-matce a arcivévodskému domu, kdybych za takových okolností [mlčela].*“⁴⁸ zapsala si tehdy Natálie. Následná reakce arcivévodského páru ji ovšem zcela konsternovala: Marie Tereza a Karel Štěpán vznesená obvinění nejenže rozhodně odmítli, ale nakonec hraběnku obvinili, že si vše vymyslela s cílem Eleonoru poškodit. Na tomto stanovisku manželé zcela nepochopitelně trvali i poté, co pravda vyšla najevo. Za takových okolností bylo další setrvání Natálie v arcivévodské domácnosti nemyslitelné a počátkem července 1910 musela službu opustit.⁴⁹ „*Tak mnoho lží (...), je k politování, že jsi v takovém prostředí musela tolik roků žít,*“⁵⁰ konstatoval později Natáliin bratr Karel.

Obrázek 5 – Arcivévodkyně Eleonora se svým manželem námořním poručíkem Alfonsem von Klossem. Library of Congress, <https://www.loc.gov/item/2014693444/>

sená obvinění nejenže rozhodně odmítli, ale nakonec hraběnku obvinili, že si vše vymyslela s cílem Eleonoru poškodit. Na tomto stanovisku manželé zcela nepochopitelně trvali i poté, co pravda vyšla najevo. Za takových okolností bylo další setrvání Natálie v arcivévodské domácnosti nemyslitelné a počátkem července 1910 musela službu opustit.⁴⁹ „*Tak mnoho lží (...), je k politování, že jsi v takovém prostředí musela tolik roků žít,*“⁵⁰ konstatoval později Natáliin bratr Karel.

48 SOA Plzeň, f. Huyn Natalie de, kart. č. 11, kat. č. 539, promemoria Natálie Huynové z 20. května 1910.

49 Kontakty s rodinou arcivévodky Karla Štěpána byly poté de facto přerušeny. V prosinci 1912 obdržela Natálie pouze strohou zprávu o zasnoubení arcivévodkyně Eleonory s Alfonsem von Klossem, sňatek byl uzavřen 9. ledna následujícího roku. Cit dle tamtéž, kat. č. 539, koncept dopisu Natálie Huynové arcivévodovi Karlu Štěpánovi z 21. prosince 1912; srov i tamtéž, kart. č. 8, kat. č. 322, dopis Agnes Trauttenbergové Natálii Huynové z 16. prosince 1912.

50 Cit. dle tamtéž, kart. č. 3, kat. č. 63, dopis bratra Karla Natálii Huynové z 21. prosince 1912.

Celá aféra vyvolala značnou pozornost a zděšení také v širší císařské rodině, jak se dovídáme z dopisů Natáliiny přítelkyně Agnes Trauttenbergové,⁵¹ dvorní dámy arcivévodkyně Marie Karoliny,⁵² jež byla tetou arcivévody Karla Štěpána. „*Výsosti⁵³ stojí plně na Tvé straně,“* ujistřovala Agnes Natálii. „*Má arcivévodkyně považuje celou tu cestu za tak podivnou, tak nevhodnou (...) Mám Tě srdečně pozdravovat od obou svých Výsostí, vůbec nechápou, jak se s Tebou mohlo takto zacházet. Jsem jen zvědavá, jak se k Tobě Tvé Výsosti zachovají. Přeci by Tě nepropustili bez penze, po 27 letech služby!! Myslím, že stejně přijde den, kdy si uvědomí, jak k Tobě byli nespravedliví.*“⁵⁴

Členka ústavu šlechtičen

Po odchodu z arcivévodské domácnosti vyvstala otázka Natáliina dalšího zajištění. Po rodičích jí sice zůstal skromný kapitál, k důstojnému životu však zdaleka nepostačoval, a vidina, že by žila z podpory svých bratrů, pro ni byla nepřijatelná. Požádala proto arcivévodu Karla Štěpána, aby jí poskytl rentu, nebo aby se na oficiálních místech přimluvil za její jmenování členkou Tereziánského ústavu šlechtičen, kam byla zapsána od roku 1881.⁵⁵ Arcivévoda však nechal Natálii pouze vzkázat, že její výplata bude od 1. prosince 1910 zastavena. „*To již skutečně překračuje všechny meze!*“ napsala Natálii rozhořčeně její přítelkyně Agnes. „*Plně chápu, že bys mnohem raději pobírala zaslouženou a náležitou penzi, než ,být na obtíž' sourozencům, jak ses vyjádřila, ale protože k tomu neexistuje žádné nařízení a člověk nemá, jak by k tomu V.[ýsosti] přinutil, tak já bych odtamtud již nevezala ani zlatý. Dnes jsem znovu celou aféru probírala s arc.[ivévodou] R.[ainerem]. Naprosto schvaluje, abys za vyjasnění okolností osobně zaslala žádost císaři, ve které jej požádáš o brzké přijetí do nadace.*“⁵⁶ Za pomoci svého bratra Rudolfa⁵⁷ Natálie v prosinci roku 1910 skutečně zformulovala příslušnou žádost panovníkovi: „*Lze považovat za jisté, že bych na základě zápisu na seznam čekatelek, jenž proběhl před téměř 30 lety, již dávno nadační zaopatření obdržela, kdybych se jen nestala dvorní dámou,*“ uvedla v žádosti Natálie. „*A nyní jsem, po téměř 27 letech dvorské služby a v pokročilých letech, odkázána na podporu svých bratrů. S odkazem na tyto jisté výjimečné okolnosti si proto troufám Vaše Veličenstvo požádat, aby*

51 Agnes svobodná paní Trauttenbergová (nar. 1843), dcera Josefa svobodného pána Trauttenberga (1804–1890) a Matyldy rozené hraběnky Cappy (1810–1887), dvorní dáma arcivévodkyně Marie Karoliny, dáma Řádu hvězdového kříže. *Gothaisches Genealogisches Taschenbuch der Freiherrlichen Häuser 1910*, Gotha [1910], s. 808.

52 Arcivévodkyně Marie Karolina (Marie Rainer) (1825–1915), mladší dcera arcivévody Karla (1771–1847) a Jindřišky Nasavsko-Weilburské (1797–1829). V mládí se stala abatyší pražského Tereziánského ústavu šlechtičen, roku 1852 se provdala za svého bratrance arcivévodu Rainera mladšího (1827–1913), manželství bylo bezdětné. B. HAMANNOVÁ, *Habsburkové*, s. 292.

53 Arcivévodkyně Marie Karolina a arcivévoda Rainer mladší – pozn. autorky.

54 Cit. dle SOA Plzeň, f. Huyn Natalie de, kart. č. 8, kat. č. 322, dopis Agnes Trauttenbergové Natálii Huynové ze 7. července 1910.

55 Tamtéž, kat. č. 322, dopis Agnes Trauttenbergové Natálii Huynové z 23. září 1910.

56 Tamtéž, kat. č. 322, dopis Agnes Trauttenbergové Natálii Huynové z 20. října 1910.

57 Tamtéž, kart. č. 3, kat. č. 61, dopisy bratra Rudolfa Natálii Huynové z 8. srpna 1910; 19. srpna 1910; 20. září 1910; nedatováno.

Obrázek 6 – Carl Pietzner, Portrét Natálie Huyn, černobílá fotografie, MF Krásný Dvůr, inv. č. KD07182.

hledajících zaměstnání.⁶³ Mezi kapitulárnkami byla prý pověstná svou laskavostí, vůči nově příchozím šlechticům vystupovala s pochopením a ze všech sil se snažila usnadnit jim první momenty odloučení od rodiny.⁶⁴ O všeobecné oblíbenosti hraběnky Huynové mezi

*mou žádost ráčilo co nejdříve zohlednit.*⁵⁸

Nadační místo Natálie obdržela z rozhodnutí Františka Josefa I. hned v květnu následujícího roku. Poté, co se uvolnila interní prebenda, byla 3. října 1912 jmenována rezidenční kapitulárnkou ústavu šlechticů, získala roční rentu ve výši 3 900 korun a musela přesídlit na Pražský hrad.⁵⁹ „*Jsem milému císaři tak vděčná a myslím, že v tomto rychlém jmenování leží skutečné veřejné zadosťučnění,*“⁶⁰ radovala se její sestra. Prvotní obavy ze změny prostředí se brzy rozplynuly a Natálie se zcela přirozeně věnila do specifického společenství třiceti převážně starších neprovdaných dam. „*Slyšela jsem, že jsi v Praze již velmi oblíbená – nepochybovala jsem o tom,*“⁶¹ psala v dubnu 1913 Natálii její přítelkyně Agnes. Sama Natálie měla v úmyslu setrvat v ústavu šlechticů v ústraní a vést poklidný, ničím nerušený život.⁶² Věnovala se výtvarné tvorbě a dobročinnosti, ať už v podobě drobných finančních či materiálních darů (zvláště na náboženské účely), nebo jako pilná přímluvkyně různých osob

58 Cit. dle ŮStA, Huyn, Sign. AT-OeStA/AVA Adel HAA Adelige Damenstifte HrD 717a.22, žádost Natálie Huynové císaři Františku Josefovi I. o propůjčení prebendy v Tereziánském ústavu šlechticů z 8. prosince 1910.

59 SOA Plzeň, f. Huyn Natalie de, kart. č. 1, kat. č. 1, sdělení prezidia českého místodržitelství Natálii Huynové o jmenování rezidenční členkou pražského Tereziánského ústavu šlechticů z 11. října 1912.

60 Cit. dle tamtéž, kart. č. 4, kat. č. 88, dopis sestry Anny Marie (sestry Marie Natálie) Natálii Huynové z 2. května 1911.

61 Tamtéž, kart. č. 8, kat. č. 322, dopis Agnes Trauttenbergové Natálii Huynové z 21. dubna 1913.

62 Tamtéž, kat. č. 322, dopis Agnes Trauttenbergové Natálii Huynové z 21. května 1914.

63 Srov. tamtéž, kart. č. 10, kat. č. 432–437, dopisy od institucí a úřadů; kat. č. 438–448, dopisy od spolků, kongregací a komitétů.

64 Tamtéž, kart. č. 5, kat. č. 109, dopis Wandy Nostitz-Rieneckové Natálii Huynové z 10. června 1916.

hradčanskými dámami ostatně svědčí také fakt, že jimi byla v listopadu 1914 zvolena do funkce členky vedení na pozici druhé asistentky. To již bylo krátce po vypuknutí první světové války, která neblaze zasáhla do životů miliónů lidí, šlechtičny z Pražského hradu nevyjímaje. Natálii zprvu přinesla v první řadě obavy o osud bratra Karla a mladých synovců, kteří museli narukovat.⁶⁵ Válečné strasti se zanedlouho projevíly také ve všedním životě hradčanských dam, a to zejména v souvislosti s problémy se zásobováním a rostoucí inflací. V dubnu roku 1915 došlo v habsburské monarchii k zavedení přidělového systému.⁶⁶ Velké starosti mezi tereziánskými šlechtičkami vyvolávalo především zdražování, neboť k poslední valorizaci rent došlo roku 1910.⁶⁷ Počátkem září 1916 si kapitulárka Zdenka Lobkowiczová⁶⁸ Natálii posteskla, že snad kromě květin „*je vše cenově nedostupné. Člověk nechápe, jak to takhle má jít dál. Hlavně aby už válka skončila.*“⁶⁹

S postupujícími válečnými lety byla Natálie ze všeho utrpení unavená, deprimovaná a plná obav, co bude dál. Toužebně si přála – podobně jako miliony dalších – mír.⁷⁰ „*To, co píšeš o míru, jistě sdílí i všichni ostatní. Kdy přijde, však neví nikdo,*“⁷¹ poznamenal hořce v jednom z dopisů její bratr Karel, „*nemůžeme v této věci nijak pomoci, svět byl vždycky blázinec, ale nikdy tak moc, jako nyní.*“⁷² Aby nebylo starostí málo, koncem roku 1917 v Bolzanu vážně onemocněl Natáliin bratr Rudolf.⁷³ Jeho smrt v červenci následujícího roku Natálii zdrtila, byl jejím oblíbeným bratrem a byla zvyklá se na něj obracet, potřebovala-li radu či pomoc.⁷⁴ Vážné starosti měla i o své synovce – zejména devatenáctiletého Karla,⁷⁵ jenž byl na frontě raněn,⁷⁶ a také sestru Annu Marii, toho času působící v klášteře v belgickém Binche, neboť – jak poznamenal bratr Karel – „*Němci se budou stahovat v brzkém čase také u Maubeuge a východně odtud [a] ví nebesa, jaká banda to nebohé město obsadí.*“⁷⁷

65 Tamtéž, kart. č. 4, kat. č. 88, dopis sestry Anny Marie (sestry Marie Natálie) Natálii Huynové z 28. března 1915.

66 K této otázce srov. např. Rudolf KUČERA, *Život na příděl. Válečná každodennost a politiky dělnické třídy v českých zemích 1914–1918*, Praha 2013; Jiří ŠTĚPEK, *Sto let přidělových systémů na území bývalého Československa 1915–2015*. První část (1915–1945), Praha 2014.

67 M. ŽÁKOVÁ, *Tereziánský ústav*, s. 138.

68 Marie Immakulata Zdenka princezna Lobkowiczová (1885–1964), dcera Marii Zdeňka prince Lobkowicze (1858–1933) a Pauly rozené hraběnky Schönborn-Buchheimové (1861–1922), od roku 1913 členka Tereziánského ústavu šlechtičen. Po jeho rozpuštění v květnu 1919 pobírala externí podporu, jež zanikla teprve roku 1953. M. ŽÁKOVÁ, *Tereziánský ústav*, s. 325.

69 Cit. dle SOA Plzeň, f. Huyn Natalie de, kart. č. 7, kat. č. 234, dopis Zdenky Lobkowiczové Natálii Huynové z 9. září 1916.

70 Tamtéž, kart. č. 4, kat. č. 88, dopis sestry Anny Marie (sestry Marie Natálie) Natálii Huynové z 1. června 1918.

71 Cit. dle tamtéž, kart. č. 3, kat. č. 63, dopis bratra Karla Natálii Huynové z 24. listopadu 1917.

72 Cit. dle tamtéž, kat. č. 63, dopis bratra Karla Natálii Huynové z 25. srpna 1918.

73 Tamtéž, kat. č. 63, dopis bratra Karla Natálii Huynové z 22. října 1917.

74 Tamtéž, kat. č. 63, dopis bratra Karla Natálii Huynové z 2. srpna 1918.

75 Karel hrabě Huyn (1898–1928), mladší syn Karla hraběte Huyna a Ignácie rozené hraběnky Lützwové, odchovanec vídeňského Theresiana. Zemřel ve věku 30 let jako svobodný a bezdětný. *Gothaisches Genealogisches Taschenbuch der Gräflichen Häuser 1922*, Gotha [1922], s. 450.

76 SOA Plzeň, f. Huyn Natalie de, kart. č. 3, kat. č. 63, dopis bratra Karla Natálii Huynové ze 17. listopadu 1917.

77 Cit. dle tamtéž, kat. č. 63, dopis bratra Karla Natálii Huynové z 24. října 1918.

Vyhlášení samostatného Československa 28. října 1918 zastihlo Natálii v tereziánské nadaci v Praze. Radikální změnu poměrů, kterou tato událost do jejího života přinesla, předznamenalo dramatické dění kolem nejmladšího bratra Pavla, jenž od roku 1916 zastával post pražského arcibiskupa. Kvůli svým proněmeckým postojům byl hrabě Huyn u českého obyvatelstva neoblíben a ke konci války byl považován za jeden ze symbolů nenáviděné habsburské monarchie. Státní převrat jej zastihl na vizitaci v Chebu, sužovaném španělskou chřipkou. Arcibiskup zde onemocněl a poté, co se jeho stav zlepšil, mu lékař doporučil pobyt v sanatoriu. Mezitím obdržel dopis od vídeňské nunciatury tlumočící přání papeže Benedikta XV., aby se odebral mimo Československo. Opatřil si tedy cestovní dokumenty a 19. listopadu 1918 se vydal do sanatoria v Lindavě. Po svém uzdravení začal pomýšlet na návrat a chtěl o něm jednat s delegátem Svatého stolce, namísto toho se však dozvěděl o překvapivém jmenování apoštolského administrátora pro Prahu, čímž mu bylo odebráno právo zasahovat do chodu diecéze, zůstala mu pouze správa ekonomických záležitostí. Přijal proto pozvání Křížových sester ve švýcarském Ingenbohlu a snažil se zajistit návrat do Prahy. Papež mu však sdělil, že církevní a občanské poměry v Československu si žádají jmenování nového pražského arcibiskupa, a požádal jej o rezignaci, čemuž se hrabě Huyn nakonec podvolil.⁷⁸ Jeho rodina, která až do poslední chvíle věřila, že odchod z Prahy je pouze dočasným řešením, byla tímto vývojem událostí naprosto otřesena.⁷⁹

Život po roce 1918

Rodina Huynů byla po dlouhá staletí spjata se službou habsburské monarchii a patřila k věrným oporám panovnické dynastie. Zprávu o vyhlášení Československé a později též Rakouské republiky proto většina jejích členů nepřijala právě s nadšením. „*Vidíme nyní hrouřit se naši 700letou tradici a vše, co s ní souvisí,*“⁸⁰ poznamenal v jednom z dopisů Natáliin bratr Karel. Dne 10. prosince 1918 bylo v Československu zákonem zrušeno šlechtictví a veškerá z něj plynoucí práva,⁸¹ v dubnu následujícího roku přistoupilo ke stejnému kroku také sousední Rakousko.⁸² Starý svět, v němž aristokracie zaujímal exkluzivní společenské postavení spojené se specifickými výsadami, se stal definitivně minulostí. V souvislosti se zánikem šlechtictví pak vyvstala celá řada otázek – mezi nimi i ta, jak nově vzniklá republika naloží s tereziánskou nadací a dalšími instituty sloužícími k podpoře bývalého stavu.

Pro obyvatelky ústavu šlechtičen se situace zprvu nevyvíjela příliš příznivě. Hned v listopadu 1918 zabralo nadační budovu na Pražském hradě nově vytvořené československé ministerstvo vnitra a v březnu následujícího roku převzalo správu nadačních statků ministerstvo zemědělství. O měsíc později byl přijat tzv. záborový zákon, který mj. stanovil, že stát převezme zcela bez náhrady majetek občanů nepřátelských zemí, členů bývalé

78 Tamtéž, kart. č. 9, kat. č. 361, dopis arcibiskupského sekretáře Otakara Vošahlíka Natálii Huynové, nedatováno.

79 Tamtéž, kart. č. 4, kat. č. 88, dopis sestry Anny Marie (sestry Marie Natálie) Natálii Huynové ze 4. listopadu 1919; M. ŠMÍD, *Změny*, zde s. 231an.

80 Cit. dle SOA Plzeň, f. Huyn Natalie de, kart. č. 3, kat. č. 63, dopis bratra Karla Natálii Huynové z 29. října 1918.

81 § 1 zákona č. 61/1918 Sb. z. a n. ze dne 10. prosince 1918, jímž se zrušují šlechtictví, řády a tituly.

82 Reinhard BINDER-KRIEGLSTEIN, *Österreichisches Adelsrecht 1868–1918/19. Von der Ausgestaltung des Adelsrechts der cisleithanischen Reichshälfte bis zum Adelsaufhebungsgesetz der Republik unter besonderer Berücksichtigung des adeligen Namensrechts*, Frankfurt am Main 2000.

panovnické rodiny, majetek, jehož užívání se zakládalo na výkonu cizozemských úřadů, funkcí a důstojenství, bezprávně nabytý majetek, majetek osob, jež se za první světové války významně provinily vůči československému národu, a také „majetek nadací spočívajících na právech ze šlechtictví zrušeného zákonem ze dne 10. prosince 1918.“⁸³ Dámy žijící v Rožmberském paláci, mezi nimi také pětádesátiletá hraběnka Huynová, měly být z rozhodnutí ministerstva vnitra v nejbližší době vystěhovány.⁸⁴ Uvedená rozhodnutí československé státní moci plně odrážela převládající společenské nálady, které se obracely proti habsburské monarchii a její tradiční opoře – šlechtě. Záhy se také začaly ozývat hlasy volající po úplné likvidaci ústavu šlechticů: „Pobělohorská banda drancuje dosud naši vlast! Po vlastech našich panuje hlad, nedostatek a bída. Chudina zoufale

Obrázek 7 – Anonym, Portrét Natálie Huyn u malířského stojanu, 1918, černobílá fotografie, MF Krásný Dvůr, inv. č. KD11231.

shání každé sousto do úst, platí je krvavými penězi. Tisíce rodin mrzne ve svých domácnostech (...) Na druhé straně s úžasem se dovidáme, že existují zde bohaté, statisícové fondy (...) [z nichž jsou vypláceny] tučné a bohaté podpory největším nepřátelům naší republiky, našeho lidu, našeho národa – šlechtě (...) Vyplácí se dosud měsíčně 2 510 korun děkance Žerotínové,⁸⁵ 2 017 korun podděkance Wurmbrandtové⁸⁶ [a] 1 770 korun I. asistentce Huynové (sestře uprchlého arcibiskupa),“⁸⁷ psal Večerník Práva lidu v lednu roku 1920.

K radikálnímu vypořádání se s hradčanskou šlechtickou nadací však nakonec nedošlo. Zprvu nekompromisní postoj vůči této instituci byla státní moc nucena korigovat, a to pře-

83 Cit. dle § 9 zákona č. 215/1919 Sb. z. a n. ze dne 16. dubna 1919 o zabránění velkého majetku pozemkového.

84 K problematice postavení Tereziánského ústavu šlechticů v nově vzniklém Československu podrobněji M. ŽÁKOVÁ, *Tereziánský ústav*, s. 276an.

85 Zdenka hraběnka Zierotínová (1840–1923), dcera Zdeňka Otty hraběte Zierotina (1812–1887) a Gabriely rozené hraběnky Almásyové (1816–1896), od roku 1875 členka Tereziánského ústavu šlechticů, po roce 1908 ve funkci děkanky. M. ŽÁKOVÁ, *Tereziánský ústav*, s. 345–346.

86 Vilemína hraběnka Wurmbrand-Stuppachová (1848–1935), dcera Viléma hraběte Wurmbrand-Stuppacha (1806–1884) a Berty rozené hraběnky Nostitzové (1816–1888), od roku 1886 členka Tereziánského ústavu šlechticů. V době rozpuštění institutu zastávala post podděkanky. Tamtéž, s. 342–343.

87 Cit. dle Národní archiv, fond Tereziánský ústav šlechticů, Praha, inv. č. 335, kart. č. 20, Jaromír KLÍMA, *Pobělohorská banda drancuje dosud naši vlast!* *Večerník Práva lidu*, 8. ledna 1920, s. 1.

devším s ohledem na mezinárodněpolitické závazky vyplývající z mírových smluv uzavřených s Rakouskem a posléze také s Maďarskem. V nich Československo přijalo závazek, že majetek, práva ani zájmová účastenství příslušníků těchto států nepodrobí záboru ani likvidaci.⁸⁸ Bývalý Tereziánský ústav šlechtičen tak zůstal i nadále právoplatným vlastníkem nadačních velkostatků, kde bylo počátkem 20. let přistoupeno k realizaci první pozemkové reformy, i objektu Rožmberského paláce, kde hospodařilo jako nájemce ministerstvo vnitra. Již k 1. květnu 1919 byla domácnost hradčanských kapitulárek sice oficiálně rozpuštěna, avšak z rozhodnutí ministerstva vnitra měly být nadační požitky dámám i nadále zachovány, a to až do okamžiku jejich sňatku či úmrtí.⁸⁹

Nucené vystěhování z paláce na Hradčanech, k němuž došlo na konci května 1919, Natálii nepochybně citelně zasáhlo. Na rozdíl od jiných dam, které se po odchodu z ústavu šlechtičen uchýlily k příbuzným, však žádnou pomoc od rodiny očekávat nemohla, neboť v důsledku válečných událostí došlo k téměř úplnému rozvratu huynovského rodinného jmění.⁹⁰ Natálie se ocitla zcela osamocena, odkázána pouze na svou rentu, vlivem inflace značně znehodnocenou, a tzv. příbytečné ve výši 200 korun měsíčně, které bylo všem kapitulárnám vypláceno z prostředků Ústřední státní pokladny jako náhrada za ztracenou střechu nad hlavou. Po odchodu z Hradčan se Natálie rozhodla zůstat v Praze (třebaže byla rakouskou státní příslušnicí) a pronajala si byt ve Sněmovní ulici čp. 7. Stejně jako statisíce dalších čelila vážným důsledkům přetrvávající hospodářské krize – problémům se zásobováním (přídělový systém fungoval v Československu až do 1. července 1921) a vysokým cenám potravin i dalších komodit. V srpnu 1919 se musela rozloučit se svou kuchařkou Agnes,⁹¹ na jaře následujícího roku byla nucena propustit také služebnou.⁹² Její sestra Anna Marie si tehdy o ni dělala vážné starosti: „*Co máš k jídlu? Pokud chybí otop – můžeš vytopit alespoň 1 pokoj? Musíš dbát na to, abys udržela nohy opravdu v teple – [nosit] nánožník, v pokoji kožich – nebo ohřát cihly v kamnech a dávat si je pod nohy,*“ radila Natálii v listopadu 1919. „*[Bud' také] opatrná při návštěvách kostela, raději vstávej později, mše – nebo také jen přijímání, a rychle domů!*“⁹³ V březnu 1920 Anna Marie sestře dokonce navrhla, aby se pokusila najít dočasné útočiště v nějakém klášteře.⁹⁴

Východisko z neutěšené životní situace nakonec Natálii přinesla nabídka jejího vzdáleného bratrance Vladimíra (Vladiho) Lažanského,⁹⁵ který ji v květnu 1920 pozval na své sídlo

88 Článek 267 Saint-Germainské mírové smlouvy z 10. září 1919, po ratifikaci publikované jako zákon č. 507/1921 Sb. z. a n.; článek 250 Trianonské mírové smlouvy ze 4. června 1920, po ratifikaci publikované jako zákon č. 102/1922 Sb. z. a n.

89 M. ŽÁKOVÁ, *Tereziánský ústav*, s. 279.

90 SOA Plzeň, f. Huyn Natalie de, kart. č. 4, kat. č. 88, dopis sestry Anny Marie (sestry Marie Natálie) Natálii Huynové ze 4. listopadu 1919.

91 Tamtéž, kart. č. 11, kat. č. 555, koncept dopisu Natálie Huynové představenstvu bývalého Tereziánského ústavu šlechtičen ze 4. května 1921.

92 Tamtéž, kart. č. 4, kat. č. 88, dopis sestry Anny Marie (sestry Marie Natálie) Natálii Huynové z 21. března 1920.

93 Cit. dle tamtéž, kat. č. 88, dopis sestry Anny Marie (sestry Marie Natálie) Natálii Huynové ze 4. listopadu 1919.

94 Tamtéž, kat. č. 88, dopis sestry Anny Marie (sestra Marie Natálie) Natálii Huynové z 21. března 1920.

95 Vladimír hrabě Lažanský (1857–1925) byl mladším synem Leopolda I. hraběte Lažanského (1808–1860) a Rosiny rozené von Mack (1831–1915). Studoval na Orientální akademii ve Vídni a na právnických fakultách ve Vídni a Innsbrucku, roku 1881 dosáhl titulu doktor práv. Po smrti staršího bratra Leopolda II. Lažanského roku 1891 se stal dědicem panství Chyš v západních Čechách. O devět let později se oženil

v Chyších s tím, že jí zde poskytne vlastní byt a může na zámku pobývat jako jeho host.⁹⁶ Natálie byla z tak velkorysé nabídky v rozpacích a zpočátku váhala, zda ji vůbec může přijmout. Sourozenci v čele se sestrou Annou Marií však měli v tomto ohledu jasno: „*Chyše!! – to vypadá jako opravdu vážný návrh od dobrého Vladiho – a zdá se mi, milá Natálie, že bys to měla přijmout,*“ psala sestře v květnu 1920. „*Měla bys velmi poklidný život, ale jistě bys mohla udělat mnoho dobrého pro chudé a pro duše, které ti budou oddané (...) Budeš mít sympatické sousedy, budeš žít snáze a lépe, bez toho, aniž bys musela stále běhat pro jídlo. Brzy ti bude 67! (...) Byla bych velmi uklidněna, kdybych věděla, že jsi tam. A budou-li časy opět klidnější,*“ uzavřela sestra, „*můžeš si opatřit malý byt, kde se Ti zlíbí.*“⁹⁷

Nabídku Vladimíra Lažanského Natálie nakonec přijala. V Chyších trvale pobývala od dubna 1922 a našla zde opravdový domov, ve kterém se cítila spokojená. Své přítelkyni Marii Anně Wurmbrand-Stuppachové⁹⁸ si tehdy pochvalovala, že má na zámku k dispozici krásný park, pěkný byt, a dokonce vlastní pokoj pro hosty.⁹⁹ Intenzivně se věnovala malování obrazů s převážně náboženskou tematikou, kterými obdarovávala místní kostely a četné příbuzné, a psaní poezie. Záhy se také začala lépe finanční situace, neboť v průběhu 20. a 30. let docházelo k pravidelné valorizaci prebend z bývalého Tereziánského ústavu šlechticů.¹⁰⁰ Natálie si tak mohla dovolit zintenzivnit své aktivity v oblasti dobročinnosti a stala se příležitostnou i pravidelnou přispívatelkou různých charitativních spolků.¹⁰¹ Přitom stále udržovala intenzivní osobní i písemný kontakt se svými přáteli i členy užší a širší rodiny, ještě v pokročilém věku hodně cestovala. V rodině Lažanských byla zjevně oblíbená, stejně jako mezi svými synovci a neteřemi, jimž s oblibou posílala drobné dárky, a především je nabádala, aby nezanedbávali náboženské povinnosti.¹⁰²

---

s Mechtildis hraběnkou von Waldburg zu Zeil (1867–1912) a narodil se jim jediný syn Prokop, od roku 1912 žil jako vdovec. Znám byl jako horlivý podporovatel odtržení Čech od habsburské monarchie a vytvoření království v čele s českým panovníkem. Působil také jako předseda výkonného výboru Národopisné výstavy československé (1895). Roku 1917 zaměstnal v Chyších jako vychovatele pro svého syna spisovatele Karla Čapka. *Gotha 1916*, s. 540; Jana KOUDELKOVÁ, *Rodina Lažanských a panství v Chyších od konce 19. století do roku 1947*, *MEMO. Časopis pro orální historii* 5, 2015, č. 1, s. 67an; Jan ŠTĚPÁNOEK, *Rod Lažanských ve vztahu k uměleckému prostředí českých zemí*, disertační práce, Filozofická fakulta, Univerzita Karlova, Praha 2017, s. 149an; Berenika ZEMANOVÁ URBANOVÁ, *Hrabě hraje divadlo. Leopold II. Lažanský z Bukové (1854–1891)*, disertační práce, Filozofická fakulta, Univerzita Pardubice, Praha 2021 s. 228an.

96 SOA Plzeň, f. Huyn Natalie de, kart. č. 7, kat. č. 217, dopis Vladimíra Lažanského Natálii Huynové z 24. května 1920.

97 Cit. dle tamtéž, kart. č. 4, kat. č. 88, dopis sestry Anny Marie (sestry Marie Natálie) Natálii Huynové z 20. května 1920.

98 Marie Anna Viktorie hraběnka Wurmbrand-Stuppachová (1869–1945), dcera Hellwiga hraběte Wurmbrand-Stuppacha (1837–1897) a Terezie rozené Mac Neven O’Kellyové (1844–1908), od roku 1892 členka Tereziánského ústavu šlechticů v Praze. V době rozpuštění domácnosti hradčanských kapitulárek v květnu 1919 působila na postu první asistentky. Po smrti poslední děkanky Zdenky Zierotinové roku 1923 byla pověřena vedením interních nadačních záležitostí. M. ŽÁKOVÁ, *Tereziánský ústav*, s. 342.

99 SOA Plzeň, f. Huyn Natalie de, kart. č. 8, kat. č. 342, dopis Marie Anny Wurmbrand-Stuppachové Natálii Huynové z 18. června 1922.

100 M. ŽÁKOVÁ, *Tereziánský ústav*, s. 290.

101 Srov. SOA Plzeň, f. Huyn Natalie de, kart. č. 10, kat. č. 438–448, dopisy od spolků, kongregací a komitétů.

102 Tamtéž, kart. č. 4, kat. č. 77, dopisy Egona Poche (manžela Marie Huynové) Natálii Huynové z let 1911 až 1939; tamtéž, kat. č. 79, dopisy neteře Pii Poche Natálii Huynové z let 1922 až 1939; tamtéž, kat. č. 82, dopis neteře Pii a synovců Wolfiho, Georga a Otty Poche Natálii Huynové, 1939; tamtéž, kart. č. 5, kat. č. 100, dopis neteře Marie Terezie Huynové Natálii Huynové z 26. srpna 1939.

V červenci roku 1925 Natálii hluboce zasáhla smrt jejího dobrodince Vladího Lažanského. Jeho syn Prokop¹⁰³ s ní v Chyších sice i nadále počítal, zpočátku se však zdržoval především v Praze, kde vedl bujarý život, a hodně cestoval. Natálie se na zámku cítila velmi osamělá.¹⁰⁴ Teprve v roce 1933 Prokop uzavřel sňatek s Ingeborg (Inge) von Königswald, pilotkou sportovních letadel, a konečně se usadil. Narodily se jim dvě dcery, Mechtildis (nar. 1935) a Angelika (nar. 1944). U Lažanských v Chyších nakonec Natálie strávila zbytek života. S výjimkou nejmladšího bratra Pavla přežila všechny své sourozence – v roce 1928 přišla krátce po sobě o bratra Ottu a sestru Annu Marii, v lednu 1931 zemřel bratr Maria Ludvík, Karel jej následoval o sedm let později. To již byla Natálie téměř pětáosmdesátiletá stařenka sužovaná mnoha nemocemi – trápily jí opakované respirační potíže a ztrácela zrak, takže dopisy za ni musela psát její služebná. Navzdory tomu se snažila zůstat aktivní. Ještě na léto 1939 sprádala cestovatelské plány, od nichž ji rodina zrazovala, neboť – jak se vyjádřila její neteř – časy byly „*tak nejisté, že je určitě lepší, když člověk zůstane doma.*“¹⁰⁵ Po zabrání Sudet na podzim 1938 se Chyše staly součástí Německé říše. Vypuknutí války v září následujícího roku Natálii nepochybně zdrtilo, tížily ji obavy z blížícího se povolání synovců na frontu.¹⁰⁶ Konce války se však již nedočkala, neboť zemřela v Chyších dne 3. dubna 1940 ve věku 86 let.

Bez ohledu na skutečnost, že se nikdy neprovdala a neměla děti, prožila Natálie Huynová pestrý a naplněný život. V mládí vstoupila do služeb arcivévodkyně Marie Terezy a jako dvorní dáma se stala součástí „velkého světa“. Poté, co byla zapojena do jedné z milostných afér v habsburském rodě, upadla v nemilost a zakusila hořkost v podobě nuceného odchodu ze služby. Jako téměř šedesátiletá dáma vstoupila do ústavu šlechticů na Hradčanech a stala se součástí zvláštního společenství svobodných, převážně starších aristokratek. Vše nasvědčovalo tomu, že zde spokojeně dožije. Konec starých pořádků po pádu habsburské monarchie a vzniku samostatného Československa však do jejího života přinesl zásadní změny, především ztrátu domova a finanční nejistotu. V tento okamžik došlo v aktivaci záchranné sociální sítě, jež byla po staletí jedním z typických znaků šlechtické společnosti: Natálie přijala nabídku svého vzdáleného bratrance Vladimíra Lažanského a přestěhovala se k němu na zámek v Chyších, kde se až do konce života věnovala aktivitám dotvářejícím obraz ideální aristokratky starého světa – malování, psaní poezie, náboženskému rozjímání, dobročinnosti a vedení korespondence, která dnes podává svědectví o jejím životním příběhu.

---

103 Prokop IV. hrabě Lažanský (1904–1969), jediný syn Vladimíra hraběte Lažanského. Po otcově smrti zanechal studií a vedl v Praze bujarý život, hodně cestoval. Roku 1933 se oženil s Ingeborg (Inge) von Königswald, oba manželé byli vášnivými letci. Po druhé světové válce byl zámek v Chyších společně s velkostatkem zkonfiskován. Roku 1948 Prokop opustil republiku a usadil se v dnešním Zimbabwe, kde se stal farmářem. J. KOUDELKOVÁ, *Rodina Lažanských*, s. 76; B. ZEMANOVÁ, *Hrabě hraje divadlo*, s. 229–230.

104 SOA Plzeň, f. Huyn Natalie de, kart. č. 4, kat. č. 88, dopis sestry Anny Marie (sestry Marie Natálie) Natálii Huynové z 29. listopadu 1925.

105 Cit. dle tamtéž, kart. č. 5, kat. č. 100, dopis neteře Marie Terezie Huynové Natálii Huynové z 24. července 1939.

106 Tamtéž, kart. č. 4, kat. č. 77, dopis Egona Poche (manžela Marie Huynové) Natálii Huynové z 20. prosince 1939.